

En kærlig afsked i krydsfeltet mellem flere kulturer

Skrevet af Elisabeth Arendt, præst (2007-2012) i Toronto, Canada

I Canada er der oftest flere kulturer, der skal tilgodeses, når vi tager afsked med en elsket. I Danmark hvor kulturen fortsat er forholdsvis ensartet, er der generelt stor enighed om, hvordan en begravelse skal foregå. Herovre derimod skal både danske og canadiske skikke tilgodeses, og indimellem skal danske lutherske folkekirkelige traditioner også give plads til katolske, anglikanske eller andre protestantiske kirketraditioner.

I arbejdet med at forene disse forskellige kulturer har jeg kun meget sjældent oplevet, at jeg måtte gå på kompromis med dansk kultur og kristendom, tværtimod har disse kulturmøder ved begravelserne været med til at berige afskeden med den afdøde.

I det følgende vil jeg dele mine mange gode erfaringer med at kombinere kulturer.

Før begravelsen har jeg sjældent kontakt med bedemændene (kun ved traditionelle kistebegravelser som er forholdsvis sjældne herovre) til gengæld har jeg en meget tæt kontakt med familien. I modsætning til Danmark, hvor det meste bare kører på skinner, fordi vi alle ved, hvordan vi plejer at gøre, er der mange ting, vi i fællesskab skal tage stilling til herovre. For eksempel skal det besluttes, hvor meget af ritualet skal foregå på dansk og engelsk, om begravelsen skal finde sted i kirke, kapel eller på kirkegård, om kisten, urnen eller ingen af delene skal være tilstede i kirken, hvor eventuelle blomster skal stå og om penge skal gives som gave til godgørende formål. Ja, rækken af spørgsmål der skal afklares er lang.

Som i Danmark fylder omsorgen for de efterladte selvfølgelig også meget under samtalen, vi snakker om sygdom og død og det liv afdøde levede.

Som præst har jeg ansvar for at sikre mig, at en af kirkens frivillige laver et sanghæfte (så også ikke-danskere kan følge med i begravelsen), at to frivillige kan være kirketjenere, og at andre frivillige har styr på smørrebrødet til samværet efter højtiden og meget andet praktisk.

På dagen for begravelsen hilses gæsterne i døren af de to frivillige kirketjenere. Kirketjenerne uddeler sanghæfter, viser gæsterne gæstebogen, giver dem kuverter, (hvor de kan lægge penge til de godgørende formål, oftest heriblandt vores egen kirke), og så sørger de også for mange praktiske ting såsom at ringe med kirkeklokkerne, tænde alterlys og bære blomster ind.

Oftest kun ved de forholdsvis sjældne traditionelle kistebegravelser befinder kisten sig i kirken. Familie og venner har sagt farvel til afdøde i bedemandsforretningen, (som herovre mest af alt minder om små paladser med op til flere kapeller). Til gengæld har vi gerne urnen stående på et mindre bord oppe ved alteret sammen med en lille buket blomster, et billede af afdøde og måske også nogle helt personlige ting. Nogle gange har vi ikke engang urnen i kirken, men kun billeder og blomster. Hvis kisten ikke skal være i kirken, kan der gå uger, ja nogle gange måneder mellem dødsfaldet og begravelsen.

Inden begravelsen er der næsten altid en livlig snak i kirken, selv under klokkerne og præludiet står mundene sjældent stille, først når jeg vender mig mod menigheden og hilser på den, ebber snakken ud. Altid er der mange der kommer i sidste øjeblik, og gerne også nogle der kommer for sent, den voldsomme trafik i byen har været med til at skabe en kultur, hvor punktlighed er svært at efterleve.

Ligesom i Danmark synger vi i canadiernesøjne mange salmer under gudstjenesten. I de fleste tilfælde har familien valgt to danske og to engelske salmer. Salmefavoritterne afspejler den blandede kultur, de foretrukne salmer er: "Amazing Grace", "The Lord's my Shepherd", "Altid Frejdig, når du går" og "Den signede dag". Til canadiernes undren sidder vi ned under salmesangen og står op under læsningen fra Bibelen. Ofte opfordrer jeg dog menigheden til at stå op under den sidste salme, hermed tilgodeser jeg på en gang den lokale anglikanske tradition, får bedre salmesang (alle synger bedre stående!) og afslutningen på begravelsen bliver smuk og højstemt.

I min prædiken forsøger jeg at skrive afdødes livshistorie ind i Guds historie ved at have et gennemgående billede, der til sidst i prædikenen bliver et billede på paradiset. Jeg er ikke bleg for under prædikenen at fortælle humoristiske historier fra afdødes liv, historier, der kan få familie og gæster til at smile gennem tårer.

Min prædiken står sjældent alene. Der er i Canada tradition for, at et familiemedlem eller en ven holder en personlig tale, en såkaldt "eulogy". Enkelte holder dog fast i den danske tradition og venter med den personlige tale til samværet efter begravelsen. Disse personlige og ofte meget velforberedte taler gør, at højtiden i kirken i endnu højere grad bliver familiens og vennernes egen afsked med afdøde.

Hvis jeg ikke skal med på kirkegården til urnenedsættelsen, foretager jeg ofte jordpåkastelse på urnen i kirken. Jordpåkastelsesordene som både findes i de danske og de canadiske traditioner om at vi er kommet af jord, vi skal blive til jord og vi skal genopstå af jorden er i mine øjne uundværlige under afskeden med en elsket, de binder den afdøde og os på en gang til jorden, til hinanden og til himlen. I Canada bruges en saltbøsse med sand i til at strø på kisten, jeg foretrækker dog altid den danske skik med en lille skovl og rigtig jord, der kastes på urnen eller kisten.

Efter selve begravelsen samles vi nedenunder kirken i Kongesalen, vores kirkes forsamlingsrum. Her har morgenfriske frivillige medlemmer af kirken dækket borde med duge, servietter og blomster, smurt smørrebrød og ostemadder, skåret wienerbrød ud og forberedt the og kaffe. Familien medbringer som oftest selv øl og altid mange billeder af afdøde, som de har sat op på flotte collager eller forberedt som en elektronisk billedpræsentation. Denne del af begravelsen kaldes herovre ”a Celebration of Life”, her fejrer vi det liv, som afdøde har levet, glæder os over gode minder og mødes måske med gamle venner eller familie, som vi ikke har set længe. Rækken af taler, der holdes under denne fest, er ofte lang, især hvis afdøde har været et aktivt menneske i kirken eller i andre sammenhænge.

Ved kistebegravelser kører vi på kirkegården efter samværet. Præsten får gerne et lift med bedemandsfirmaet i førerbilen, bagefter køres kisten i en limousine og ofte følger familien efter i endnu en limousine, så det bliver et flot begravelsesfølge med tre store sorte biler forrest. Det er ikke ualmindeligt, at vi kører i 45 minutter før vi kommer til kirkegården, for afstandene herovre er store, og menigheden bor spredt på et kæmpe område.

Det mest almindelige er dog at folk bliver brændt. Der er ingen regler omkring håndtering af urner i Canada, så mange har en meget frimodig omgang med asken. Nogle graver urnen ned i haven, andre strør asken over havet. Andre igen har urnen stående på kaminen eller i klædeskabet.

Mange foretrækker dog fortsat at sætte urnen i jorden eller i en mur i væggen på kirkegården. Det er ikke ualmindeligt, at jeg er tilstede ved urnenedsættelsen, hvor jeg gør afskedsstunden nemmere for de efterladte ved at forrette et lille ritual med salmesang og jordpåkastelse.

Indimellem ønsker familien at hele begravelsen foregår i det fri på kirkegården. Disse udendørs begravelser foregår altid i sommerhalvåret. Så er det godt, at sommeren i Canada har mange flere solskinstimer og er varmere end den danske ofte våde sommer. Sjældent har vi måtte søge i ly, næsten altid har vejret været med os, og vi har haft en smuk afsked på kirkegården. Da vi er udenfor og både sang og tale nemt bliver båret væk af vinden, afkorter jeg ritualen en del, vi synger mindre, og jeg taler mindre. Men begravelsen taber ikke i værd af denne grund. Omgivet af Guds store natur er det som fuglene synger med os, vinden blæser i bladene for os og blomstrene blomstrer og græsset gror blot for at give os en smuk afskedsstund.

Mange af urnenedsættelserne og de udendørs begravelser har fundet sted på den lille danske urnekirkegård, ”Mindeparken”, der ligger i ”Sunset Villa” et samlingssted for danskere i Sydontario. Denne kirkegård passes frivilligt af en gruppe danskere og har i modsætning til de mange store

canadiske kirkegårde, hvor gravstenene står ”nøgne” midt på en græsmark, en dansk hyggelig havestil over sig.

Mødet mellem de mange begravelseskikke herovre rummer en rigdom. Ikke altid blot at gøre, ”som vi plejer”, men være åbne over for andre måder at udføre tingene på, giver mulighed for at skabe en mere personlig begravelse.

Hvad, jeg især mener, at vi som danskere kan lære af canadierne, er at vove os ud i at holde personlige taler, opfordre familie og venner til at bruge penge på godgørende formål istedet for blomster og måske åbne op for udendørs begravelse på kirkegården.

For livet kan blive rigere og begravelse mere meningsfulde, hvis vi sammen engang imellem tør gøre tingene bare en lille smule anderledes.